

Sklizeň zemědělských plodin

Celková úroveň sklizně v jednotlivých letech je ovlivňována především vývojem osevních ploch pěstovaných plodin, ale také vývojem vegetačních a klimatických podmínek.

Vývoj celkové výměry osevních ploch v Libereckém kraji vykazuje od roku 1990 jednoznačně klesající trend. Za uplynulých 16 let se tato výměra snížila o více než 2/5, tj. o 46,3 %. Nejedná se však o výjimku, protože ke snížení výměry osevních ploch došlo i v celé České republice (pokles zhruba o 1/5) a obdobný trend je možné zaznamenat i v ostatních krajích. Největší pokles byl vedle Libereckého kraje zaznamenán také v Karlovarském kraji a Hl. městě Praze.

Z porovnání let 2000 a 2005 plyne, že celková osevní plocha v kraji se za toto období snížila o 16 336 hektarů, tj. o 27,4 %. Na celkový pokles osevních ploch v Libereckém kraji měl pak největší vliv, z 62,9 %, úbytek osevních ploch pícnin na orné půdě, z 22 % snížení ploch obilovin, z 5,6 % snížení osevních ploch technických plodin a z 5,5 % jej způsobil úbytek osevních ploch zeleniny. Menší dopad, z 1,1 %, měly nižší osevy luskovinami. Přesto, že v údajích roku 2000 a 2001 zůstala započtena výměra drobných pěstitelů, která se od roku 2002 již nedopočítává, má tato metodická nesrovnalost větší význam pouze u několika málo pěstovaných produktů, především pak u zeleniny a brambor.

Tab. R.1 Vývoj osevních ploch vybraných zemědělských plodin v Libereckém kraji

(stav k 31. 5.)

v ha

	Osevní plocha					
	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Osevní plocha celkem	59 632	54 806	45 241	42 390	43 457	43 296
z toho:						
obiloviny celkem	30 031	27 962	25 793	23 418	25 950	26 445
z toho:						
pšenice celkem	15 893	14 391	12 341	10 041	12 057	12 275
v tom:						
pšenice ozimá	12 964	12 389	10 548	8 458	10 615	10 514
pšenice jarní	2 929	2 002	1 793	1 583	1 442	1 762
žito	1 256	1 110	870	1 420	2 334	1 510
ječmen celkem	8 290	7 854	7 848	7 295	6 665	8 091
v tom:						
ječmen ozimý	3 339	2 978	1 798	2 343	1 887	2 310
ječmen jarní	4 950	4 876	6 050	4 951	4 778	5 781
oves	2 731	2 058	2 499	2 747	2 447	2 108
triticale	1 774	2 147	1 900	1 587	2 021	2 113
kukuřice na zrno	0	301	241	219	380	170
luskoviny celkem	932	922	620	493	417	745
okopaniny celkem	1 496	1 054	1 043	1 001	882	962
z toho:						
brambory celkem	1 097	562	527	500	441	461
cukrovka technická	340	409	479	452	415	474
technické plodiny celkem	7 098	7 892	6 613	6 610	6 240	6 183
z toho:						
řepka	6 197	6 647	5 116	5 090	5 203	5 051
pícniny na orné půdě celkem	18 959	16 177	10 787	10 772	9 720	8 687
z toho:						
kukuřice na zeleno a siláž	3 936	3 879	3 792	3 879	3 865	3 706
zelenina konzumní celkem	911	589	80	45	45	20

Nejvyšší podíl na osevní ploše v Libereckém kraji zauímají obiloviny. Jejich zastoupení se v letech 2000 – 2005 pohybovalo v rozmezí od 50,4 % do 61,1 %. Nejvýznamnější a nejrozšířenější obilovinou v kraji je pšenice (především pšenice ozimá), která byla v roce 2005 pěstována na 46,4 % celkové plochy obilovin. Další významnou plodinou v rámci obilovin je ječmen, kterým bylo v roce 2005 oseto 30,6 % osevní plochy obilovin.

Druhé místo po obilovinách zauímají ve struktuře osevních ploch v kraji pícniny na orné půdě (20,1 % v roce 2005), z toho 42,7 % připadlo na plochy kukuřice na zeleno a siláž. Technické plodiny se v roce 2005

pěstovaly na 6 183 hektarech, tzn. na 14,3 % osevních ploch. Nejvýznamnější technickou plodinou v kraji je pak řepka, která zaujímala 81,7 % osevních ploch technických plodin. Okopaniny byly v roce 2005 pěstovány na rozloze 962 hektarů, což znamená pouze 2,2 % z celkové osevní plochy. Zhruba polovina z uvedených ploch pak připadla na brambory a druhá na technickou cukrovku. Doplňkovými plodinami jsou ve struktuře osevů kraje luskoviny.

Z pohledu klimatických podmínek a jejich návaznosti na objem sklizně můžeme konstatovat, že v období let 2000 – 2005 nastaly nejlepší klimatické podmínky pro pěstování obilovin v roce 2004. V dlouhodobém časovém horizontu byl dosažen v tomto roce nejvyšší hektarový výnos u všech druhů obilovin – pšenice 5,56 tun, žito 5,33 tun, ječmene 4,76 tun a ovesa 3,87 tun. Oproti roku 2000 činil relativní nárůst hektarových výnosů u pšenice 45,5 %, u žita 54,9 %, ječmene 54,5 %, ovesa 44,9 %. Tyto výsledky tak v případě některých plodin (pšenice, ječmen) kompenzovaly úbytek osevních ploch po roce 2000.

V roce 2005 bylo sklizeno celkem 113 539 tun obilovin, přičemž produkční plocha činila 26 490 ha. V mezikrajském srovnání to v obou případech pro kraj znamená 12. místo v pomyslném žebříčku. Hektarové výnosy u pšenice dosáhly 4,78 tun, u žita 4,27 tun, u ječmene 4,01 tun a u ovesa 2,91 tun. Přestože ve srovnání s hektarovými výnosy v roce 2004 jsou uvedené výnosy roku 2005 nižší, oproti roku 2000 se jedná o jejich nárůst, a to u pšenice o 25,1 %, u žita o 24,1 %, u ječmene o 30,2 % a u ovesa o necelých 9,0 %.

Tab. R.2 Sklízňové plochy vybraných zemědělských plodin v Libereckém kraji

	2000 ¹⁾	2001 ¹⁾	2002	2003	2004	2005	Podíl na ČR v roce 2005 (%)
Obiloviny celkem	29 927	26 376	25 792	23 457	25 917	26 490	1,64
z toho:							
pšenice	15 866	13 979	12 341	10 041	12 057	12 276	1,50
ječmen	8 244	7 517	7 848	7 294	6 665	8 091	1,55
žito	1 256	993	870	1 420	2 334	1 510	3,22
oves	2 713	1 698	2 499	2 747	2 447	2 108	4,08
triticale	.	.	1 900	1 587	2 021	2 113	3,26
kukuřice na zrno	.	.	241	259	347	214	0,22
Luskoviny	933	748	619	493	417	745	1,90
Brambory ²⁾	1 097	534	528	499	441	³⁾ 449	x
Cukrovka technická	340	409	479	452	415	474	0,72
Řepka	6 193	6 635	5 116	5 090	5 203	5 051	1,89
Pícniny na orné půdě celkem - seno	19 044	16 126	10 786	10 732	9 752	8 642	1,82
z toho:							
kukuřice na zeleno a siláž	3 911	3 741	3 792	3 839	3 898	3 662	1,90
Trvalé travní porosty - píce v seně (vč. pastvin)	57 875	53 398	44 826	52 669	53 302	52 209	6,12

¹⁾ včetně drobných pěstitelů

²⁾ zahrnuje brambory rané, pozdní konzumní a průmyslové

³⁾ bez brambor raných

Celková sklizeň pícnin na orné půdě se od roku 2000 vyznačuje postupným poklesem. Tento vývoj dočasně přerušila sklizeň roku 2004. V roce 2005 se objem sklizně této plodiny sice opět ve srovnání s rokem 2004 snížil, ale hektarový výnos byl vyšší (5,65 t/ha v roce 2004, 5,82 t/ha v roce 2005). I přes tyto relativně příznivé výnosy v posledních dvou letech nebyly úbytky produkčních ploch pícnin vykompenzovány. Rozhodující pícninou na orné půdě je, jak již bylo výše zmíněno, kukuřice na zeleno a siláž – při výnosu 33,46 t/ha dosáhla v roce 2005 celková výroba 122 548 tun, což bylo dokonce o 1 254 tun, tj. o 1,0 %, více než v roce 2000.

Celková produkce řepky v roce 2005 dosáhla 14 408 tun a hektarový výnos činil 2,85 t/ha. Mimořádného výnosu však dosáhla v roce 2004, a to 3,55 t/ha. Přestože došlo po roce 2000 k úbytku ploch (především z důvodu likvidace místní provozovny zabývající se výrobou bionafty a také cenových vlivů), sklizeň v roce 2005 byla víceméně srovnatelná se sklizní v roce 2000. Řepka, která se pěstuje v podhorských oblastech Libereckého kraje, tak vykrývá prostor v osevním postupu, který se otevřel omezením pěstování okopanin a omezenými možnostmi při rozšíření osevních ploch obilovin.

Tab. R.3 Sklizeň vybraných zemědělských plodin v Libereckém kraji

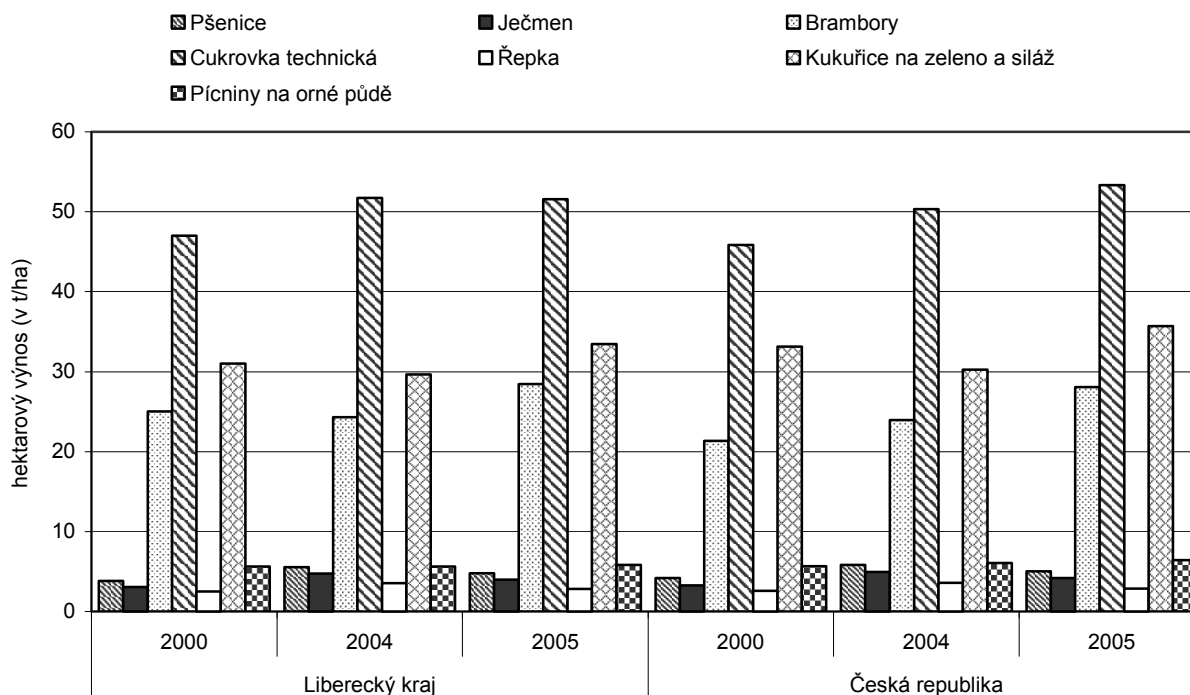
v tunách

	2000 ¹⁾	2001 ¹⁾	2002	2003	2004	2005	Podíl na ČR v roce 2005 (%)
Obiloviny	103 626	92 687	99 510	86 026	132 325	113 539	1,48
z toho:							
pšenice	60 662	52 676	52 847	39 417	67 052	58 681	1,42
ječmen	25 370	26 196	27 241	25 933	31 728	32 418	1,48
žito	4 326	3 201	3 000	5 451	12 448	6 441	3,27
oves	7 251	3 819	6 814	8 238	9 482	6 130	4,06
triticale	5 649	6 014	7 034	5 507	9 562	8 155	3,20
kukuřice na zrno	92	625	2 414	1 264	1 984	1 448	0,21
Luskoviny	1 974	1 620	1 175	875	1 284	1 730	1,80
Brambory ²⁾	27 467	10 179	13 029	10 098	10 718	³⁾ 12 785	x
Cukrovka technická	15 986	17 131	20 780	20 730	21 461	24 448	0,70
Řepka	15 682	18 648	11 555	7 690	18 491	14 408	1,87
Pícniny na orné půdě celkem - seno	107 110	93 688	61 551	47 940	55 104	50 318	1,65
z toho:							
kukuřice na zeleno a siláž	121 294	112 276	125 571	104 191	115 635	122 548	1,78
Trvalé travní porosty - píče v seně (vč. pastvin)	157 262	155 598	138 619	126 948	175 388	165 311	6,21

¹⁾ včetně drobných pěstitelů

²⁾ zahrnuje brambory rané, pozdní konzumní a průmyslové

³⁾ bez brambor raných

**Hektarové výnosy vybraných zemědělských plodin v České republice
a Libereckém kraji v roce 2000, 2004 a 2005**

Při hodnocení pěstebních výsledků brambor, je nutné upozornit na skutečnost, že údaje týkající se produkčních ploch a sklizně v roce 2005 v sobě nezahrnují výsledky brambory raných. I přesto můžeme konstatovat, že výnos i sklizeň v tomto roce jsou i bez započtení raných brambor již velmi příznivé. Brambory (bez raných) tak byly v roce 2005 pěstovány na ploše 449 hektarů. Z tohoto území bylo sklizeno 12 785 tun,

tz. pátý nejvyšší výnos v rámci 14 krajů v České republice. Hektarový výnos pak dosáhl 28,47 tun. Na tomto výsledku se – v pozitivním smyslu slova – podílely klimatické podmínky podzimu, které prodloužily vegetační období pozdních odrůd brambor a tím příznivě ovlivnily průběh jejich sklizně.

Od roku 2000 dochází k poklesu sklizňových ploch brambor. V této souvislosti je nutné vzít v úvahu fakt, že do roku 2001 byly v plochách brambor zahrnuty i plochy drobných pěstitelů. Dalšími příčinami poklesu ploch této plodiny bude pravděpodobně dovoz levných brambor z Polska, kterému naši producenti nejsou schopni konkurovat. Nezanedbatelný vliv má také tlak obchodních řetězců na nízké nákupní ceny.

Přestože technická cukrovka je v kraji pěstována na poměrně malé ploše (474 ha v roce 2005), dosahované výnosy jsou velmi dobré (51,58 t/ha v roce 2005).